

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Α. Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας*

Δεκέμβριος 2009

Οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στοχεύουν στην αποτύπωση των αντιλήψεων των επιχειρηματιών και καταναλωτών για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση και των προσδοκιών τους για διάφορα οικονομικά μεγέθη. Τα στοιχεία συλλέγονται μηνιαία, βάσει εναρμονισμένων ερωτηματολογίων σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και καλύπτουν τους τομείς των υπηρεσιών, του λιανικού εμπορίου, της οικοδομικής βιομηχανίας, της μεταποίησης καθώς και τα νοικοκυριά-καταναλωτές. Η χρησιμότητα αυτών των στοιχείων έγκειται στις προπορευόμενες πληροφορίες που περιέχουν για την εξέλιξη διαφόρων μακροοικονομικών μεγεθών, συνεπώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην κατασκευή βραχυπρόθεσμων προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και άλλων οικονομικών μεταβλητών. Τα στοιχεία παρουσιάζουν τη διαφορά του ποσοστού των ερωτηθέντων που απάντησαν θετικά από το ποσοστό αυτών που εκφράστηκαν αρνητικά. Οι έρευνες περιέχουν ερωτήσεις που αφορούν την τρέχουσα οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων και νοικοκυριών (Τρέχουσα Κατάσταση) ή τις προσδοκίες τους για το προσεχές μέλλον (Προσδοκίες). Για κάθε τομέα υπολογίζεται ένας δείκτης που αντανακλά τη γενική αντίληψη στο συγκεκριμένο τομέα (τρέχουσα κατάσταση και προσδοκίες). Για παρουσίαση της ευρύτερης οικονομικής κατάστασης στην Κύπρο δημοσιεύεται ο Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ-ΚΟΕ) ο οποίος αποτελείται από σταθμισμένες απαντήσεις που αφορούν την τρέχουσα κατάσταση και τις προσδοκίες από όλους τους τομείς και καταναλωτές. Η στάθμιση του εν λόγω δείκτη λαμβάνει υπόψη τη συνεισφορά του κάθε τομέα στο ΑΕΠ της Κύπρου. Οι έρευνες διενεργούνται ανάμεσα σε ανώτερα στελέχη εταιρειών σε δείγμα το οποίο δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα σε μεγαλύτερες επιχειρηματικές μονάδες. Για τα νοικοκυριά-καταναλωτές το δείγμα είναι τυχαίο και η έρευνα γίνεται τηλεφωνικώς. Οι έρευνες διεξάγονται μεταξύ της πρώτης και της τρίτης εβδομάδας του κάθε μήνα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

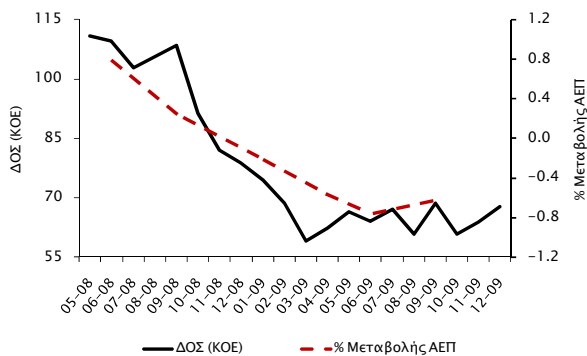
Το Δεκέμβριο 2009 το επιχειρηματικό κλίμα παρουσίασε βελτίωση, με το ΔΟΣ του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών να βελτιώνεται κατά 3,9 μονάδες σε σύγκριση με το Νοέμβριο. Η βελτίωση του ΔΟΣ οφείλεται στην καλύτερευση του κλίματος στον τομέα των υπηρεσιών και των κατασκευών. Το επιχειρηματικό κλίμα στη μεταποίηση καθώς και οι προσδοκίες των καταναλωτών παρέμειναν στα ίδια περίπου αρνητικά επίπεδα με τον προηγούμενο μήνα.

Η ανάκαμψη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που σύμφωνα με τις έρευνες έχει αρχίσει από το Μάρτιο 2009, δεν διαφαίνεται ακόμη στην περίπτωση της Κύπρου. Η ανάκαμψη όμως που παρατηρείται στην ΕΕ τους τελευταίους μήνες, αναμένεται ότι θα αντισταθμίσει κάπως τις αρνητικές προσδοκίες στην Κύπρο.

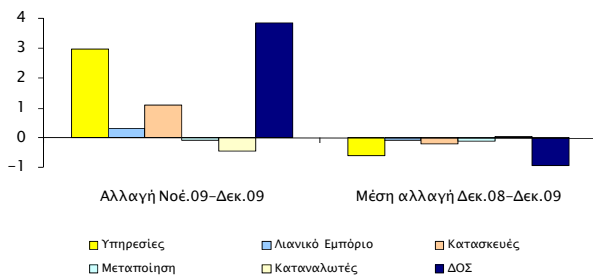
Το Δεκέμβριο 2009 ο Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ)¹ για την Κύπρο παρουσίασε βελτίωση της τάξης των 3,9 μονάδων σε σχέση με το Νοέμβριο, φτάνοντας τις 67,7 μονάδες. Ο ΔΟΣ καθώς και ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ για την Κύπρο² φαίνεται να διαγράφουν πτωτική τάση την περίοδο Μάιος 2008–Σεπτέμβριος 2009. Για τους μήνες που ακολουθούν τόσο ο ΔΟΣ όσο και ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα, χωρίς να διαφαίνονται τάσεις ανάκαμψης (Διάγραμμα 1).³

Διάγραμμα 1: Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας (ΚΟΕ) και Ρυθμός Μεταβολής ΑΕΠ

Η βελτίωση του ΔΟΣ το Δεκέμβριο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα οφείλεται κυρίως στην καλύτερευση του κλίματος στον τομέα των υπηρεσιών και στις κατασκευές και σε μικρότερο βαθμό στη βελτίωση του κλίματος στο λιανικό εμπόριο. Γενικότερα, η επιδείνωση του ΔΟΣ κατά τη διάρκεια της περιόδου Δεκέμβριος 2008–Δεκέμβριος 2009 οφείλεται κυρίως στην αρνητική πορεία του τομέα των υπηρεσιών που έχει και το μεγαλύτερο βάρος στο δείκτη (Διάγραμμα 2).

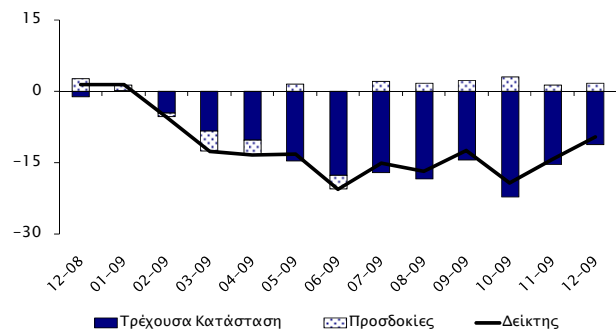
Διάγραμμα 2: Αλλαγή ΔΟΣ και οι συνιστώσες της

Στον τομέα των **υπηρεσιών** το επιχειρηματικό κλίμα

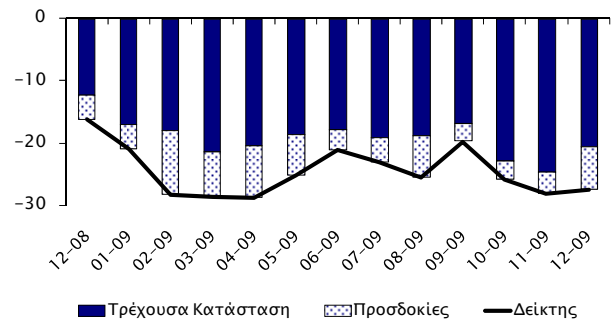
βελτιώθηκε σε σύγκριση με το Νοέμβριο, λόγω καλύτερευσης της τρέχουσας κατάστασης (Διάγραμμα 3). Σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, λιγότερες επιχειρήσεις αξιολόγησαν αρνητικά την οικονομική τους κατάσταση, τη ζήτηση για τις υπηρεσίες τους και τις προσδοκίες τους για την απασχόληση τους επόμενους τρεις μήνες. Στα ίδια περίπου επίπεδα με τον περασμένο μήνα παρέμεινε η εκτίμηση των επιχειρήσεων για τη ζήτηση τους επόμενους τρεις μήνες. Ταυτόχρονα όμως, περισσότερες επιχειρήσεις δήλωσαν μείωση στην απασχόληση τους τελευταίους μήνες καθώς και αναμενόμενη μείωση στις τιμές τους επόμενους μήνες (Πίνακας 1).

Διάγραμμα 3: Δείκτης Επιχειρηματικού Κλίματος – Υπηρεσίες (συνεισφορά τρέχουσας κατάστασης και προσδοκιών)

Στο **λιανικό εμπόριο** το επιχειρηματικό κλίμα παρέμεινε στα ίδια περίπου αρνητικά επίπεδα με τον περασμένο μήνα (Διάγραμμα 4). Βελτίωση παρουσίασαν οι πωλήσεις των επιχειρήσεων τους τελευταίους τρεις μήνες. Επίσης, περισσότερες επιχειρήσεις παρατήρησαν μείωση των αποθεμάτων τους (Πίνακας 1).

Διάγραμμα 4: Δείκτης Επιχειρηματικού Κλίματος – Λιανικό Εμπόριο (συνεισφορά τρέχουσας κατάστασης και προσδοκιών)

Αντίθετα, σε σύγκριση με το Νοέμβριο, περισσότερες επιχειρήσεις αναμένουν μείωση στις πωλήσεις, στην απασχόληση και στις τιμές πώλησης τους επόμενους τρεις μήνες. Οι παραγγελίες προς τους προμηθευτές τους

¹ Economic Sentiment Indicator (ESI).

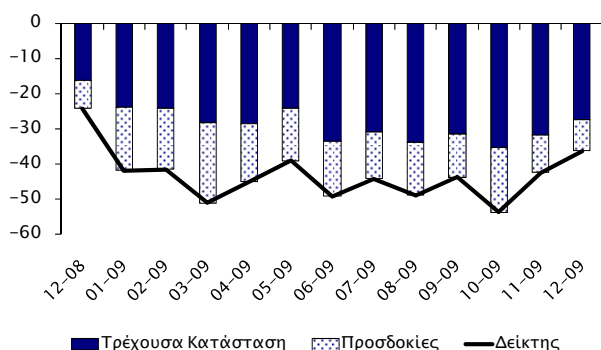
² Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ (σταθερές τιμές 2005) υπολογίζεται σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (πηγή: "Latest Figures: GDP Growth Rate, 3rd Quarter 2009", Στατιστική Υπηρεσία 11/12/09).

³ Από το τεύχος του Ιουνίου 2009 τα στοιχεία που παρουσιάζονται είναι διορθωμένα από εποχιακές διακυμάνσεις (seasonally adjusted).

ερχόμενους μήνες αναμένεται να σημειώσουν πτώση για τις πλείστες επιχειρήσεις (Πίνακας 1).

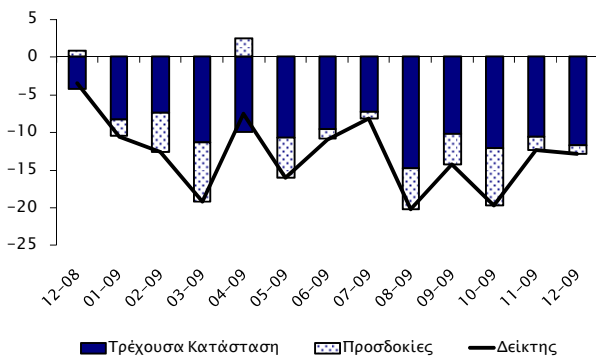
Στον τομέα των **κατασκευών** το επιχειρηματικό κλίμα βελτιώθηκε συγκριτικά με το Νοέμβριο, λόγω καλυτέρευσης της τρέχουσας κατάστασης και των προσδοκιών (Διάγραμμα 5). Το Δεκέμβριο λιγότερες επιχειρήσεις αξιολόγησαν αρνητικά την οικοδομική δραστηριότητα τους τελευταίους τρεις μήνες, ενώ βελτίωση κατέγραψαν και οι αντιλήψεις των επιχειρήσεων για τα υπό εξέλιξη έργα (current overall order books). Σε σχέση με τον περασμένο μήνα λιγότερες επιχειρήσεις αξιολόγησαν αρνητικά τις προοπτικές για απασχόληση στον τομέα τους επόμενους μήνες και λιγότερες επιχειρήσεις αναμένουν μείωση στις τιμές πώλησης στο προσεχές μέλλον (Πίνακας 1).

Διάγραμμα 5: Δείκτης Επιχειρηματικού Κλίματος - Κατασκευές (συνεισφορά τρέχουσας κατάστασης και προσδοκιών)

Στη **μεταποίηση** το επιχειρηματικό κλίμα παρέμεινε στα ίδια περίπου αρνητικά επίπεδα με τον προηγούμενο μήνα (Διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6: Δείκτης Επιχειρηματικού Κλίματος - Μεταποίηση (συνεισφορά τρέχουσας κατάστασης και προσδοκιών)

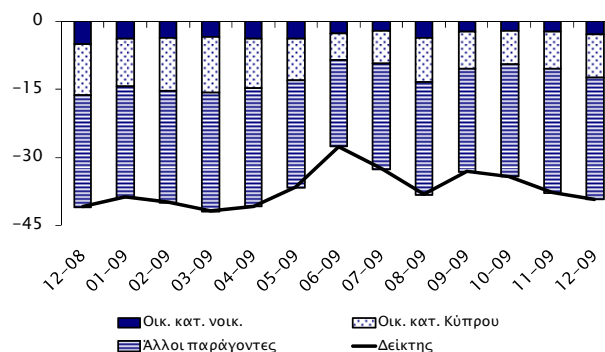

Το Δεκέμβριο λιγότερες επιχειρήσεις δήλωσαν μείωση στην παραγωγή τους τελευταίους τρεις μήνες. Βελτίωση κατέγραψαν και οι προσδοκίες τους για την παραγωγή τους επόμενους τρεις μήνες, ενώ στα ίδια

αρνητικά επίπεδα με το Νοέμβριο παρέμειναν οι συνολικές τους παραγγελίες. Αντίθετα, οι έρευνες κατέγραψαν περαιτέρω πτώση στις παραγγελίες τους για εξαγωγές. Σε σύγκριση με το Νοέμβριο, περισσότερες επιχειρήσεις δήλωσαν ότι αναμένουν μείωση στην απασχόληση και στις τιμές πώλησης τους επόμενους τρεις μήνες. Περισσότερες επιχειρήσεις εκτιμούν πως τα τρέχοντα αποθέματα τελικών προϊόντων παρουσιάζονται αυξημένα (Πίνακας 1).

Το κλίμα ανάμεσα στους **καταναλωτές** παρέμεινε στα ίδια περίπου αρνητικά επίπεδα με το Νοέμβριο. Συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα, η εκτίμησή τους για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τελευταίους 12 μήνες καθώς και οι προσδοκίες τους για τους επόμενους 12 μήνες παρουσιάζουν επιδείνωση. Οι καταναλωτές παρουσιάζονται πιο απαισιόδοξοι και για την γενικότερη οικονομική κατάσταση στην Κύπρο (Διάγραμμα 7, Πίνακας 1).

Διάγραμμα 7: Δείκτης Προσδοκιών - Καταναλωτές (συνεισφορά οικονομικής κατάστασης και άλλων παραγόντων)

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκτιμά ότι η ανεργία στην Κύπρο τους επόμενους 12 μήνες θα είναι αυξημένη. Τέλος, σε σύγκριση με το Νοέμβριο, περισσότεροι καταναλωτές πιστεύουν ότι η παρούσα χρονική στιγμή δεν είναι η κατάλληλη για αποταμίευση (Πίνακας 1).

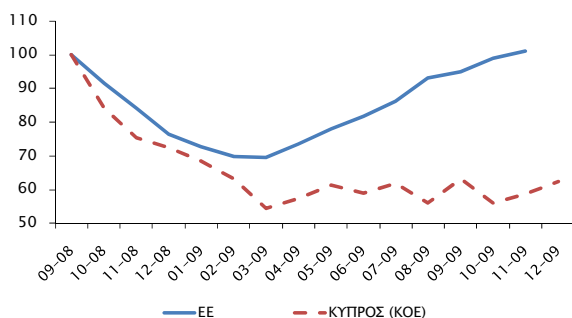
Συμπερασματικά, το Δεκέμβριο 2009 το επιχειρηματικό κλίμα παρουσίασε βελτίωση, με το ΔΟΣ του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών να βελτιώνεται κατά 3,9 μονάδες σε σύγκριση με το Νοέμβριο. Η βελτίωση του ΔΟΣ το Δεκέμβριο 2009 οφείλεται σε καλυτέρευση του κλίματος στον τομέα των υπηρεσιών και των κατασκευών, οι οποίοι παρουσίασαν βελτίωση για δεύτερο συνεχόμενο μήνα. Το επιχειρηματικό κλίμα στο λιανικό εμπόριο, στην μεταποίηση αλλά και το κλίμα ανάμεσα στους καταναλωτές παρέμεινε στα ίδια περίπου αρνητικά επίπεδα με τον προηγούμενο μήνα.

Β. Δείκτες Επιχειρηματικού Κλίματος στην Κύπρο και την ΕΕ

Πιο κάτω συγκρίνεται η πορεία των επιμέρους δεικτών οικονομικού κλίματος της Κύπρου και της ΕΕ. Οι δείκτες έχουν αναπροσαρμοστεί έτσι ώστε να έχουν κοινό μήνα βάσης το Σεπτέμβριο 2008. Η παρουσίαση αυτή είναι χρήσιμη για σκοπούς σύγκρισης των τάσεων, και όχι των επιπέδων.

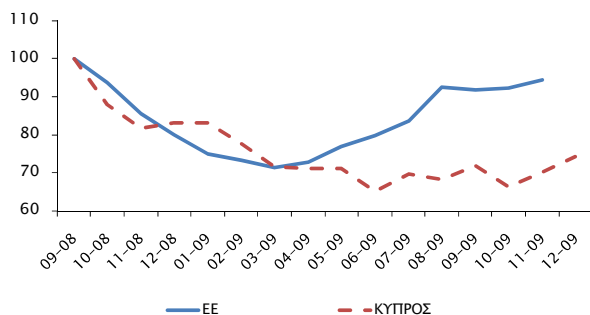
Από το **Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας** (Διάγραμμα 8) φαίνεται ότι για την ΕΕ έχει αρχίσει η ανάκαμψη από το Μάρτιο του 2009, ενώ στην περίπτωση της Κύπρου δεν διακρίνεται κάποια ανοδική τάση.

Διάγραμμα 8: Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

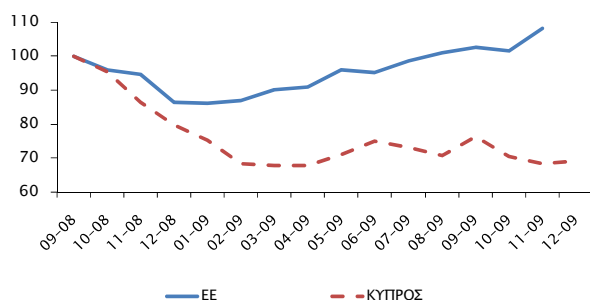

Στις **υπηρεσίες** οι δείκτες της ΕΕ και της Κύπρου παρουσιάζουν παρόμοια καθοδική πορεία μέχρι το Μάρτιο 2009, ενώ στην συνέχεια παρατηρείται απόκλιση (Διάγραμμα 9). Από το Μάρτιο 2009 ο τομέας στην ΕΕ ανακάμπτει, ενώ στην Κύπρο συνεχίζει να βρίσκεται μάλλον σε ύφεση, με κάποια βελτίωση τους τελευταίους δύο μήνες.

Διάγραμμα 9: Δείκτες Επιχειρηματικού Κλίματος - Υπηρεσίες

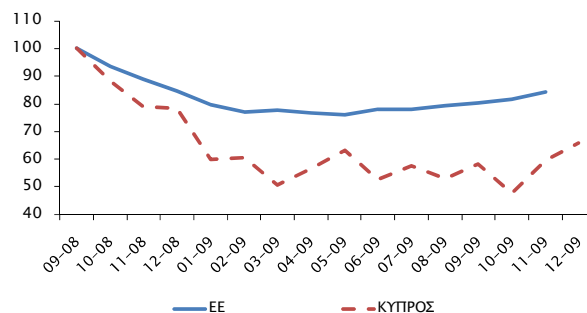
Διάγραμμα 10: Δείκτες Επιχειρηματικού Κλίματος - Λιανικό Εμπόριο

Στο **λιανικό εμπόριο** οι δείκτες της ΕΕ και της Κύπρου παρουσιάζουν απόκλιση (Διάγραμμα 10). Για την Κύπρο δεν παρατηρείται σημείο καμπής, ενώ για την ΕΕ ο δείκτης καταγράφει βελτίωση στο κλίμα από το Φεβρουάριο 2009.

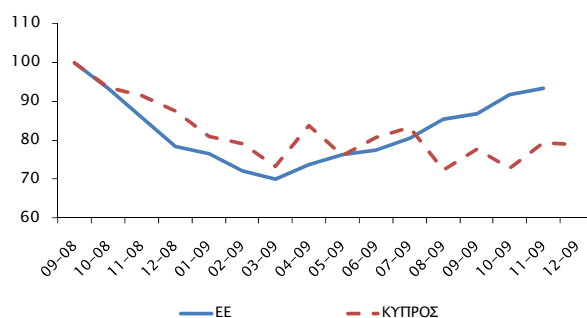
Στις **κατασκευές** οι δείκτες της ΕΕ και της Κύπρου διαγράφουν διαφορετική πορεία (Διάγραμμα 11). Για την ΕΕ ο δείκτης καταγράφει την ελάχιστη του τιμή το Μάιο 2009 και έπειτα σημειώνει αργή ανάκαμψη. Στην Κύπρο ο τομέας παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις με το επιχειρηματικό κλίμα να φτάνει στο κατώτατό του σημείο τον Οκτώβριο 2009 και στη συνέχεια να παρουσιάζει βελτίωση.

Διάγραμμα 11: Δείκτες Επιχειρηματικού Κλίματος - Κατασκευές

Στη **μεταποίηση** οι δείκτες της ΕΕ και της Κύπρου παρουσιάζουν παρόμοια τάση μέχρι το Μάρτιο 2009 (Διάγραμμα 12). Μετά το Μάρτιο ο δείκτης της ΕΕ φαίνεται να ανακάμπτει, ενώ στην περίπτωση της Κύπρου διακρίνονται έντονες διακυμάνσεις με το δείκτη να σημειώνει τη χαμηλότερη τιμή του τον Οκτώβριο 2009.

Διάγραμμα 12: Δείκτες Επιχειρηματικού Κλίματος - Μεταποίηση

Συνοψίζοντας, η ανάκαμψη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που σύμφωνα με τις έρευνες έχει αρχίσει από το Μάρτιο 2009, δεν διαφαίνεται ακόμη στην περίπτωση της Κύπρου. Εξάιρεση στην ΕΕ αποτελεί ο τομέας των κατασκευών, όπου παρουσιάζεται ελαφρά ανάκαμψη μετά το Μάιο 2009. Το επιχειρηματικό κλίμα τους τελευταίους μήνες παρουσιάζεται πολύ πιο ευμετάβλητο στην Κύπρο παρά στην ΕΕ.

Πίνακας 1: Διαφορά μεταξύ ποσοστού θετικών και ποσοστού αρνητικών απαντήσεων¹

ΕΡΕΥΝΑ	2008	2009											
	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ													
Επιχειρηματικό Κλίμα- Δείκτης ²	1	1	-5	-13	-13	-13	-21	-15	-17	-12	-19	-14	-10
Οικονομική κατάσταση επιχείρησης τους τελευταίους 3 μήνες ³	-4	-2	-9	-15	-14	-18	-22	-27	-30	-20	-28	-18	-15
Ζήτηση τους τελευταίους 3 μήνες ³	0	2	-5	-10	-17	-26	-31	-24	-26	-24	-39	-29	-19
Αναμενόμενη ζήτηση τους επόμενους 3 μήνες ³	8	4	-2	-13	-9	4	-9	6	5	6	9	4	5
Απασχόληση τους τελευταίους 3 μήνες	5	-3	-8	-4	-5	-13	-12	-15	-11	1	-8	0	-2
Αναμενόμενη απασχόληση τους επόμενους 3 μήνες	3	4	1	-2	-3	-10	-7	-12	-7	-8	-6	-8	-2
Αναμενόμενες τιμές πώλησης τους επόμενους 3 μήνες	24	11	-2	-3	-10	-13	-8	-17	-9	-11	-17	-7	-14
ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ													
Επιχειρηματικό Κλίμα- Δείκτης ²	-16	-21	-28	-29	-29	-25	-21	-23	-26	-20	-26	-28	-27
Πωλήσεις τους τελευταίους 3 μήνες ³	-17	-27	-33	-39	-37	-43	-40	-38	-41	-39	-50	-48	-42
Τρέχοντα αποθέματα ³	20	25	21	26	25	14	14	20	15	11	20	26	21
Αναμενόμενες πωλήσεις τους επόμενους 3 μήνες ³	-12	-12	-31	-22	-25	-20	-10	-12	-20	-9	-9	-11	-20
Αναμενόμενες παραγγελίες σε προμηθευτές τους επόμενους 3 μήνες	-32	-22	-41	-41	-37	-38	-37	-32	-33	-26	-28	-22	-35
Αναμενόμενη απασχόληση τους επόμενους 3 μήνες	-2	-4	-7	-7	-8	-8	-8	-6	-10	-7	-3	-3	-6
Αναμενόμενες τιμές πώλησης τους επόμενους 3 μήνες	-3	-3	-4	-8	-2	-9	-10	-14	-10	-10	-3	-1	-10
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ													
Επιχειρηματικό Κλίμα- Δείκτης ²	-24	-42	-42	-51	-45	-39	-49	-44	-49	-44	-54	-43	-36
Οικοδομική δραστηριότητα τους τελευταίους 3 μήνες	-37	-36	-48	-60	-53	-44	-51	-45	-55	-14	-62	-50	-47
Υπό εξέλιξη έργα (current overall order books) ³	-33	-48	-49	-57	-57	-49	-68	-62	-68	-63	-71	-64	-55
Αναμενόμενη απασχόληση τους επόμενους 3 μήνες ³	-16	-36	-35	-46	-33	-30	-31	-27	-30	-25	-37	-22	-17
Αναμενόμενες τιμές πώλησης τους επόμενους 3 μήνες	-25	-30	-31	-27	-35	-22	-34	-40	-41	-40	-37	-46	-30
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ													
Επιχειρηματικό Κλίμα- Δείκτης ²	-4	-11	-13	-19	-8	-16	-11	-8	-20	-14	-20	-12	-13
Παραγωγή τους τελευταίους 3 μήνες	-2	-16	-16	-35	-46	-30	-28	-26	-38	-14	-37	-29	-25
Τρέχουσες συνολικές παραγγελίες ³	-12	-19	-21	-28	-30	-32	-31	-32	-42	-35	-42	-33	-34
Τρέχουσες παραγγελίες για εξαγωγές	-39	-64	-51	-61	-68	-75	-65	-72	-47	-61	-79	-55	-64
Τρέχοντα αποθέματα τελικών προϊόντων ³	1	7	2	6	0	0	-2	-10	2	-4	-6	-1	2
Αναμενόμενη παραγωγή τους επόμενους 3 μήνες ³	2	-7	-16	-24	7	-16	-4	-3	-16	-12	-23	-5	-3
Αναμενόμενη απασχόληση τους επόμενους 3 μήνες	9	-39	1	-7	-38	-2	-5	-33	-12	-9	-36	-3	-6
Αναμενόμενες τιμές πώλησης τους επόμενους 3 μήνες	0	-1	-5	5	-2	-11	1	-9	-10	-3	-6	7	-4
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ													
Δείκτης ²	-41	-39	-40	-42	-41	-37	-28	-33	-38	-33	-34	-38	-39
Οικονομική κατάσταση νοικοκυριού τους τελευταίους 12 μήνες	-21	-21	-20	-19	-25	-19	-17	-21	-24	-17	-20	-18	-25
Αναμενόμενη οικονομική κατάσταση νοικοκυριού τους επόμενους 12 μήνες ³	-20	-16	-15	-14	-15	-15	-11	-9	-15	-9	-9	-9	-12
Οικονομική κατάσταση στην Κύπρο τους τελευταίους 12 μήνες	-46	-43	-48	-46	-47	-45	-37	-43	-46	-46	-48	-48	-56
Αναμενόμενη οικονομική κατάσταση στην Κύπρο τους επόμενους 12 μήνες ³	-45	-42	-47	-48	-44	-37	-24	-29	-38	-33	-29	-33	-38
Τιμές καταναλωτικών αγαθών τους τελευταίους 12 μήνες	61	56	52	46	40	32	29	37	37	27	26	30	33
Αναμενόμενες τιμές καταναλωτικών αγαθών τους επόμενους 12 μήνες	12	1	4	2	4	-1	0	-9	3	3	3	8	10
Αναμενόμενη ανεργία στην Κύπρο τους επόμενους 12 μήνες ^{3,4}	55	53	61	65	58	53	43	50	55	52	58	62	63
Καταλληλότητα τρέχουσας χρονικής στιγμής για μεγάλες αγορές	-49	-51	-56	-46	-48	-40	-39	-44	-41	-34	-31	-36	-38
Δαπάνες για μεγάλες αγορές τους επόμενους 12 μήνες	-29	-32	-41	-40	-40	-34	-28	-37	-36	-35	-47	-44	-43
Καταλληλότητα τρέχουσας χρονικής στιγμής για αποταμίευση	-3	-9	-2	-9	-12	-12	-7	-6	-11	-10	-11	-8	-19
Πιθανότητα αποταμίευσης τους επόμενους 12 μήνες ³	-44	-44	-37	-40	-46	-42	-34	-43	-45	-39	-41	-47	-44

Σημειώσεις:

¹ Οι θετικές απαντήσεις αναφέρονται σε αύξηση/βελτίωση/καταλληλότητα/πάνω από το κανονικό/μεγάλη πιθανότητα και οι αρνητικές στα αντίθετα. Τα στοιχεία είναι διορθωμένα από εποχιακές διακυμάνσεις (seasonally adjusted).

² Η κατασκευή του δείκτη περιγράφεται στο http://ec.europa.eu/economy_finance/indicators/business_consumer_surveys/userguide_en.pdf.

³ Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση περιλαμβάνονται στην κατασκευή του δείκτη για την κάθε έρευνα.

⁴ Ακολουθώντας εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν διορθώνονται για εποχιακές διακυμάνσεις.